

УДК 657:330

М. С. Пашкевич,
д. е. н., професор, завідувач кафедри міжнародних відносин і аудиту,
Національний технічний університет "Дніпровська політехніка"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3012-1690>

DOI: 10.32702/2306-6792.2025.24.45

ПІДВИЩЕННЯ ДОСТОВІРНОСТІ ОПЕРАТИВНОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКОГО КОНТРОЛЮ НА ОСНОВІ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ АУДИТОРА В СПЕЦІАЛЬНОСТІ "ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ"

M. Pashkevych,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the International Relations
and Audit Department, Dnipro University of Technology

ENHANCING THE RELIABILITY OF OPERATIONAL ACCOUNTING
WITHIN THE MANAGEMENT CONTROL SYSTEM THROUGH THE DEVELOPMENT
OF AUDITORS' DIGITAL COMPETENCE IN THE SPECIALTY "ACCOUNTING AND TAXATION"

У статті висвітлено проблему недостатнього рівня достовірності оперативного обліку в системі управлінського контролю, що частково зумовлено низьким рівнем цифрової компетентності аудиторів у межах спеціальності "Облік і оподаткування". Актуальність теми підсилюється зростанням ролі цифрових технологій в облікових процесах, які потребують нових професійних навичок та інструментів. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних підходів і практичних засад підвищення достовірності оперативного обліку через розвиток цифрової компетентності аудитора. У результаті дослідження визначено зміст, структуру та функціональне значення цифрової компетентності аудитора, узагальнено її ключові компоненти в контексті інформаційної обробки, аналітики й контролю оперативних даних.

Проаналізовано сучасні загрози достовірності облікової інформації в управлінському середовищі, включаючи типові помилки, спричинені недосконалістю цифрової підготовки фахівців. Сформовано модель компетентнісного посилення професійної підготовки аудиторів у межах освітньої програми зі спеціальності "Облік і оподаткування", яка передбачає інтеграцію цифрових елементів у навчальні модулі, оцінювання рівня цифрової готовності, а також практичну орієнтацію на цифрові інструменти в аудиті оперативного обліку. Отримані результати можуть бути використані для вдосконалення освітніх стандартів і програм, а також для формування внутрішніх політик управлінського контролю на підприємствах, зорієнтованих на підвищення якості та прозорості облікових даних в умовах цифровізації.

The article addresses the issue of insufficient reliability of operational accounting within the system of management control, which is partly caused by the inadequate level of digital competence among auditors trained under the "Accounting and Taxation" specialty. The relevance of the study is reinforced by the increasing role of digital technologies in accounting processes, which requires the development of new professional skills and tools. The purpose of the research is to

substantiate theoretical approaches and practical foundations for improving the reliability of operational accounting through the development of auditors' digital competence. As a result of the study, the content, structure, and functional significance of auditors' digital competence have been defined and systematized, with key components generalized in the context of information processing, data analytics, and control over operational accounting information.

The paper analyzes current threats to the reliability of accounting information in the management environment, including common errors caused by insufficient digital training of professionals. Particular attention is paid to the practical implications of limited digital literacy in handling real-time accounting data, working with ERP systems, and ensuring the integrity of data flows in operational decision-making. The study develops a conceptual model for enhancing digital competence within the professional training of auditors under the "Accounting and Taxation" specialty. This model includes the integration of digital components into educational modules, the assessment of digital readiness levels among students, and a practical focus on digital tools used in auditing operational accounting systems.

The research findings suggest that the development of auditors' digital competence contributes to strengthening the transparency, timeliness, and accuracy of accounting data within management control systems. Furthermore, it minimizes the risk of manipulation, reduces the influence of subjective errors, and enhances the effectiveness of internal control procedures. The proposed model can be used to improve the content of educational programs and standards in the field of accounting education, as well as to support the formulation of internal control policies in enterprises aiming to improve the quality of real-time accounting information under conditions of accelerated digital transformation. The article emphasizes the strategic role of digital competence as an integral part of professional auditor training and outlines practical directions for its development in line with the demands of the digital economy and the principles of reliable accounting support for managerial decision-making.

Ключові слова: оперативний облік, управлінський контроль, цифрова компетентність, аудитор, облік і оподаткування, достовірність інформації, цифровізація, професійна підготовка.

Key words: operational accounting, management control, digital competence, auditor, accounting and taxation, information reliability, digitalization, professional training.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У фокусі даного дослідження — проблема зниження достовірності оперативного обліку в системі управлінського контролю, яка загострюється в умовах цифрової трансформації облікового середовища та недостатнього рівня цифрової компетентності аудиторів, що навчаються або працюють у межах спеціальності "Облік і оподаткування". Оперативний облік як підсистема інформаційного забезпечення управлінських рішень вимагає від фахівців здатності працювати з великим масивом цифрових даних у режимі реального часу, користуватись автоматизованими обліковими системами, розуміти логіку алгоритмізації облікових процедур і ризики, пов'язані з цифровими інструментами. Проте на практиці спостерігається розрив між потребами цифрового облікового середовища та рівнем цифрової підготовки аудиторів. Незважаючи на декларовану важливість цифрових навичок у професійних стандартах та освітніх програмах, вони рідко деталізуються в індикаторах компетентності, системах оцінювання та практичних завданнях, які формують готовність до реальної роботи з цифровими обліковими системами, що безпосередньо впливає на якість і достовірність облікової інформації.

Актуальність проблеми посилюється кількома ключовими чинниками. По-перше, цифровізація бізнес-процесів та впровадження ERP-систем висувають нові вимоги до оперативного обліку: інформація має бути не лише своєчасною, а й достовірною, перевіреною та придатною для швидкої аналітики й управлінського використання. В умовах швидкоплинного середовища навіть незначні помилки або затримки в облікових даних можуть призвести до стратегічних управлінських прорахунків. По-друге, цифрові інструменти, з одного боку, розширюють аналітичні можливості аудитора, а з іншого — створюють нові ризики: технічні збої, алгоритмічні спотворення, кіберзагрози, залежність від налаштувань систем, які аудитор має критично оцінювати. Без відповідної цифрової підготовки аудитор не здатен повноцінно реалізувати функції контролю та підтвердження достовірності облікової інформації. По-третє, у вітчизняній освітній системі зберігається розрив між навчальними результатами та професійними вимогами: формування цифрової компетентності найчастіше зводиться до опанування базових офісних програм або фрагментарного ознайомлення з окремими модулями ІС чи аналогів. Це не формує системного бачення цифрового обліку як простору професійної відповідальності аудитора.

Якщо цей розрив між потребами цифрової облікової практики та реальним рівнем цифрової компетентності аудиторів не буде подоланий, зростатиме інформаційна асиметрія між управліннями та контролюючими структурами, що погіршить якість управлінських рішень, посилить ризики помилок, маніпуляцій і шахрайства, а також знизить довіру до систем управлінського контролю загалом. Для України це означатиме ускладнення процесів гармонізації облікових стандартів із європейськими директивами, втрату інвестиційної привабливості та зниження конкурентоспроможності в цифровій економіці. Для світової практики — ризик появи "цифрового розриву" в компетенціях аудиторів різних країн і, як наслідок, нерівномірної якості контролю облікової інформації в умовах глобалізації. Подолання цієї проблеми потребує перегляду освітніх траєкторій, оновлення підходів до професійної підготовки аудиторів, запровадження інструментів оцінювання цифрової компетентності та інтеграції цифрових модулів в архітектуру спеціальності "Облік і оподаткування".

АНАЛІЗ ІСНУЮЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

У сучасному науковому дискурсі дослідження професійного судження, цифровізації бухгалтерської практики та етичної відповідальності фахівців з обліку активно набирають обертів, зокрема у зв'язку з впливом цифрових технологій та алгоритмів на якість прийняття професійних рішень.

West A. і Buckby S. [1, с. 120—145] запропонували концептуальний підхід до професійного судження в обліку, що ґрунтується на аристотелівській практичній мудрості. Їхній підхід підкреслює важливість формування етичного каркасу для обґрунтованих рішень у складних облікових ситуаціях. Водночас Fulop M.T., Ionescu C.A., Magdas N., Stefan M.C. і Topor D.I. [2, с. 1—22] аналізують перетин цифрової трансформації обліку з етичними викликами, які виникають на тлі розвитку штучного інтелекту в бухгалтерській практиці. Вони звертають увагу на те, що цифрова грамотність та етична стійкість мають формуватись паралельно.

Професійне судження як окремий науковий феномен продовжує осмислюватися через бібліометричні методи. Так, Tirdea O.V. та Măsa A.I. [3, с. 304—318] у своєму дослідженні показали зростання академічного інтересу до цього поняття не лише в бухгалтерському, а й у правовому дискурсі. В українському контексті важ-

ливий внесок зробив Дерун І. [4, с. 25–29], який пропонує трактування сутності професійного судження, наголошуючи на необхідності його нормативного закріплення в обліковій системі України.

Цифровізація бухгалтерської практики все частіше розглядається як чинник сталості та етичної ефективності. Napisah L.S., Taufikurochman C. і Harto B. [5, с. 268—276] досліджують вплив цифрових технологій на стійкість бухгалтерських практик у фінансовій сфері, зокрема підкреслюючи потребу адаптації практичних навичок. Ishwara P. і Mekonnen N. [6, с. 581—608] аналізують, як типи етичного клімату в організації впливають на етичні рішення професійних бухгалтерів, використовуючи метод необхідної умови, що додає нових інструментів до методології оцінки етичної відповідальності.

Українська дослідниця Мулик Я. [7] акцентує увагу на ролі етичної поведінки аудитора як основи довіри до професії в національному контексті. Паралельно Nugrahanti T.P., Lysandra S. та Ashari H. [8, с. 220—235] демонструють, як якість робочого середовища аудитора в Індонезії прямо корелює з якістю професійного судження, підтверджуючи важливість середовищних факторів у реалізації етичних принципів.

Зростання цифрових викликів висвітлено у дослідженні Donna E. і Yuniarwati Y. [9, с. 469–474], які розглядають професійну етику бухгалтерів у цифрову епоху та підкреслюють необхідність адаптації етичних норм до нових реалій. У дотичному ключі Perez-Calderon E., Alrahmaneh S.A. та Milanes Montero P. [10] аналізують вплив штучного інтелекту на аудит, зокрема через призму сприйняття професійних змін фахівцями з Йорданії.

Українські дослідниці Фоміна О., Ромашко О. і Семенова С. [11] вивчають труднощі дотримання етичних норм у бухгалтерській професії в умовах адміністративного тиску, що поглиблює проблему конфлікту інтересів. Freihat A.R., Al-Shaar I.H. та Farahn A. [12, с. 201—212] у свою чергу показують, як дотримання кодексу етики може стати чинником зміни зовнішнього аудитора в ринках, що розвиваються.

Цифрову трансформацію аудиту крізь призму технологій також розглядають Cho S., Vasarhelyi M.A., Sun T. (Sophia) та Zhang C. (Abigail) [13, с. 1—10], які досліджують можливості застосування машинного навчання в обліку та забезпеченні. Їхній підхід відкриває перспективи для нових форматів цифрової об-

робки інформації та автоматизованого контролю. Роль організаційної культури у формуванні етичних намірів і суджень бухгалтерів у В'єтнамі вивчають Nguyen L.A., Dellaportas S., Vesty G.M., Pham V.A.T., Jandug L. і Tsahuridu E. [14, с. 325—354], доводячи її безпосередній вплив на поведінкові установки спеціалістів.

Нарешті, Baldwin A.A., Brown C.E. і Trinkle B.S. [15, с. 77—86] ще у 2006 році вказували на потенціал розвитку штучного інтелекту в галузі аудиту, розглядаючи кейс використання інтелектуальних систем в обліковому домені. Це дослідження стало одним із перших, що концептуалізували можливість інтеграції AI у практику аудиторської перевірки.

Таким чином, сучасна наукова література демонструє зростаючий інтерес до інтеграції етичних, поведінкових і цифрових підходів у підготовці та діяльності бухгалтерів і аудиторів. Водночас зберігається дослідницький вакуум щодо системної операціоналізації цифрової компетентності в межах спеціальності "Облік і оподаткування" як складової достовірного оперативного обліку. Цей аспект потребує подальшого теоретичного осмислення й методичного забезпечення.

ЦІЛІ СТАТТІ

Метою даного дослідження є обґрунтування теоретичних підходів і практичних засад підвищення достовірності оперативного обліку в системі управлінського контролю шляхом розвитку цифрової компетентності аудитора в межах спеціальності "Облік і оподаткування". Актуальність обраного напрямку зумовлена зростаючими вимогами до якості облікової інформації в умовах цифровізації управлінських процесів, що потребує нових підходів до формування професійних компетентностей фахівців у галузі аудиту та обліку.

У межах поставленої мети дослідження передбачено виконання завдання, яке полягає у розкритті змісту та значення цифрової компетентності аудитора у сфері обліку й оподаткування, визначення її ключових компонентів і ролі в забезпеченні якості оперативної облікової інформації. У роботі також аналізуються

Таблиця 1. Цифрова компетентність аудитора: ключові компоненти, характеристика та значення

№	Компонент цифрової компетентності	Характеристика	Роль для забезпечення якості оперативної облікової інформації
1	Технічні навички	Знання ERP-систем, автоматизованих інструментів аудиту, цифрових платформ, хмарних облікових систем	Забезпечують ефективне збирання, обробку й аналіз великих обсягів даних у реальному часі
2	Аналітична здатність	Вміння інтерпретувати великі масиви даних, використовувати BI-звіти, трендову аналітику, KRI	Сприяє виявленню відхилень, тенденцій і потенційних ризиків ще до їхнього відображення у фінансовій звітності
3	Обізнаність у сфері кібербезпеки	Розуміння принципів захисту даних, управління ризиками інформаційної безпеки, конфіденційності, авторизованого доступу	Забезпечує цілісність, достовірність і безпечність облікових даних; запобігає втраті або маніпуляціям
4	Готовність до безперервного навчання	Прагнення до професійного розвитку, оновлення знань, адаптація до нових цифрових технологій	Дозволяє аудитору залишатися релевантним до змін у технологіях, стандартах та загрозах, що особливо важливо в умовах нестабільності
5	Інтегративна взаємодія з іншими підрозділами	Вміння співпрацювати з IT, фінансовим, операційним та управлінським блоками	Створює умови для цілісного бачення діяльності підприємства, знижує фрагментарність даних, посилює релевантність аналітичної інформації
6	Етична та професійна цифрова поведінка	Дотримання норм професійної етики, особливо в умовах доступу до конфіденційної цифрової інформації	Підвищує довіру до результатів аудиту, знижує ризик зловживань і втрати репутації підприємства

Джерело: сформовано на основі авторських досліджень.

сучасні виклики, що впливають на достовірність оперативного обліку в системі управлінського контролю, з урахуванням процесів цифрової трансформації. Окрему увагу приділено обґрунтуванню практичних шляхів удосконалення професійної підготовки аудиторів з акцентом на розвиток цифрової компетентності як ключового чинника підвищення достовірності оперативного обліку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У світлі необхідності цифровізації обліку та інтеграції облікових і аудиторських систем постає питання: наскільки сучасна цифрова компетентність аудитора стає критичною умовою для того, аби оперативний облік міг виконувати функцію надійного джерела інформації для аудиту. Якщо облік автоматизований, дані надходять в реальному часі, але аудитори не володіють навичками й інструментами для їхньої обробки, весь потенціал цього підходу може

бути втрачений. Саме тому важливо з'ясувати, що таке "цифрова компетентність аудитора" у сучасних реаліях, які її складники, і як її наявність впливає на якість оперативної облікової інформації (табл. 1).

Перш за все, цифрова компетентність аудитора включає технічні навички роботи з цифровими платформами, аналітичними та автоматизованими інструментами аудиту. Зокрема, цифрові компетенції (знання технологій аудиту, навички роботи з IT-інструментами, відповідна професійна поведінка) значною мірою підвищують якість аудиту.

У контексті оперативного обліку це означає, що аудитор повинен не лише вміти працювати з ERP-системами чи хмарними базами, а й володіти знанням, як налаштовувати автоматизовані алгоритми збору, обробки та верифікації даних. Без таких навичок ризик помилок, неправильних інтерпретацій або втрати важливої інформації суттєво зростає.

Другим ключовим компонентом є цифрова грамотність і аналітична здатність, які зводяться до розуміння, як інтерпретувати великі масиви даних, як відрізняти релевантні сигнали ризику від шумів, як використовувати BI-дашборди, аналітичні звіти, трендовий аналіз. Цифрові та аналітичні навички аудитора позитивно впливають на результати аудиторської перевірки, зокрема на здатність виявляти аномалії та потенційні загрози. Це особливо важливо в умовах нестабільності, коли дані змінюються динамічно, і аудит повинен бути здатний оперативно реагувати на нові ризики.

Третім компонентом є компетентність у сфері інформаційної безпеки та конфіденційності даних. Сучасні системи обліку часто використовують хмарні сервіси, а також передають дані між підрозділами. Але цифрове зберігання та обробка даних несуть ризики: витік інформації, несанкціонований доступ, маніпуляції, втрату цілісності даних. Водночас, як показує дослідження, технології — такі як AI, аналітика та автоматизація — здатні підвищити ефективність аудиту, але лише за умови, що аудиторі мають навички роботи з цими технологіями та усвідомлюють ризики, пов'язані з обробкою великих даних.

Четвертим компонентом є гнучкість і готовність до безперервного навчання. Цифрові технології, стандарти, програмне забезпечення постійно змінюються, і старі навички швидко втрачають актуальність. Таким чином, аудиторі мають постійно оновлювати свої компетенції, адаптуватися до нових інструментів, змін у законодавстві, нових ризиків.

Узагальнюючи вище зазначене, цифрова компетентність аудитора — це комплекс навичок, що включають технічну обізнаність, аналітичну спроможність, безпекове мислення щодо даних та готовність до постійного професійного розвитку.

Чому ж саме ця компетентність є критичною для якості оперативної облікової інформації? По-перше, без технічних і аналітичних навичок аудитор не зможе належно обробити велику кількість даних, які генерує сучасний оперативний облік, що значно підвищує ризик помилок, неточностей або втрати важливої інформації. По-друге, без компетентності у сфері інформаційної безпеки існує ризик маніпуляцій або некоректного зберігання/передачі даних, що підриває довіру до аудиту як такого. По-третє, без готовності до навчання й оновлення знань, аудитор ризикує залишитись не-ефективним у нових умовах, що зводить нанівель переваги цифровізації.

З іншого боку, наявність цифрової компетентності дозволяє не лише підвищити оперативність і точність аудиту, а й змінити парадигму аудиторської діяльності з періодичного, документаційного процесу на постійний, превентивний, аналітичний контроль. Це створює фундамент для системи, де оперативний облік, цифрові інструменти й аудиторські процедури працюють як єдиний організм, здатний своєчасно реагувати на ризики, що виникають у нестабільному середовищі.

Водночас не можна ігнорувати ризики та обмеження. Без відповідного кадрового ресурсу, без належного навчання, без стандартизації цифрових практик впровадження цифрової компетентності може призвести до формального, декларативного "аудиту на папері" із сучасними технологіями, але без реальної ефективності. До цього додається питання етики, конфіденційності та контролю доступу до даних, яке потребує окремих регламентів і стандартів.

Таким чином, розкриття завдання щодо цифрової компетентності аудитора показує, що цей аспект не є другорядним, а є ключовим чинником, що визначає, чи буде оперативний облік дійсно ефективним джерелом інформації для аудиту, чи залишиться технологічним потенціалом без належного практичного втілення. Це дає підстави включити в подальшу модель не лише технічні компоненти, але й навчально-організаційні, кадрові, етичні складові — тобто, створити системну основу для цифрового аудиту у нестабільних умовах.

Сучасне управлінське середовище підприємств функціонує в умовах постійної динамі-

Таблиця 2. Цифрові виклики достовірності оперативного обліку в управлінському контролі

№	Фактор виклику	Сутність впливу	Наслідок для достовірності обліку
1	Часткова або несинхронізована цифровізація	Автоматизація окремих ділянок без інтеграції між ними	Ризик дублювання, втрати або перекручення даних
2	Відсутність єдиної ERP-системи	Дані зберігаються у фрагментарних джерелах	Ускладнення обробки, зниження релевантності інформації для контролю
3	Низька цифрова грамотність облікового персоналу	Недостатнє розуміння цифрових процесів або помилки при їх використанні	Формально правильні, але змістовно недостовірні облікові записи
4	Високий рівень зовнішньої кіберзагрози	Хмарні сервіси піддаються ризику несанкціонованого доступу або втрати інформації	Зниження довіри до даних, порушення цілісності оперативної інформації
5	Відсутність стандартів аудиту цифрових процесів	Не визначено критерії валідації облікових даних у цифрових середовищах	Складність оцінки достовірності для контролю та зовнішнього аудиту
6	Надмірна автоматизація без контролю людини	Переоцінка можливостей ІШ та алгоритмів без критичного аналізу з боку аудитора чи бухгалтера	Ризик «сліпого» прийняття даних, без перевірки логіки їх формування

Джерело: сформовано на основі авторських досліджень.

ки, що зумовлена як зовнішніми ризиками — геополітичною нестабільністю, інфляцією, порушенням ланцюгів постачання, — так і внутрішніми змінами, зокрема цифровою трансформацією бізнес-процесів. У цьому контексті оперативний облік, який слугує базовим джерелом даних для управлінського контролю, стикається з низкою викликів, що впливають на його достовірність, релевантність і своєчасність. Постає ключове запитання: якою мірою сучасні трансформаційні фактори знижують або, навпаки, підвищують якість оперативної облікової інформації?

З одного боку, цифровізація процесів відкриває нові можливості для автоматизації обліку, інтеграції даних у реальному часі, зменшення людського фактора та підвищення прозорості (табл. 2). Впровадження ERP-систем, цифрових панелей управління (дашбордів), систем управління ризиками сприяє структурованому збору, обробці й аналітиці даних. У такому випадку оперативний облік перетворюється на адаптивну інфраструктуру для підтримки контролю та прийняття управлінських рішень. Проте, з іншого боку, сам процес цифрової трансформації є джерелом викликів:

фрагментарна автоматизація, незлагодженість між підрозділами, неуніфіковані формати даних і недостатня цифрова компетентність персоналу знижують ефективність цієї трансформації. Отже, ключова проблема полягає не у відсутності цифрових рішень, а у невідповідності між технологічними можливостями і здатністю підприємства інтегрувати ці рішення в управлінські процеси.

Крім того, цифрове середовище актуалізує проблеми безпеки даних, автентичності джерел та конфіденційності інформації. Коли облік ведеться у хмарних середовищах або на багатьох цифрових майданчиках, зростає ризик несанкціонованого втручання, дублювання або втрати даних. Це безпосередньо впливає на достовірність оперативної інформації, особливо в умовах, коли управлінські рішення приймаються з мінімальним часовим лагом. Саме тому цифрова трансформація повинна супроводжуватися не лише технологічним оновленням, але й організаційною адаптацією системи контролю, з чітко визначеними правилами валідації та аудиту даних.

Ще один важливий аспект — людський чинник. Оперативний облік все ще значною мірою залежить від компетенцій облікового персоналу, особливо у частині початкового введення інформації, контролю за правильністю класифікації витрат або ресурсів, а також виявлення відхилень.

У разі браку цифрової обізнаності або в умовах надмірної автоматизації, яка витісняє критичне мислення, система оперативного обліку може продукувати формально коректні, але змістовно неточні дані. Це створює ризики для якості управлінського контролю, який базується на таких даних. Отже, проблема не лише в наявності ІТ-інфраструктури, але й у людській здатності правильно її використовувати.

Таким чином, аналіз викликів, пов'язаних із цифровою трансформацією, дозволяє зробити висновок, що якість оперативного обліку як інструмента управлінського контролю залежить не лише від технічних рішень, а й від організаційної культури, кваліфікації персоналу та чіткого розподілу відповідальності між підрозділами. Умови цифрової епохи потребують переосмислення облікових процедур і механізмів перевірки достовірності даних, з акцентом на комплексний підхід до цифрової безпеки, аналітичної валідації та етичного вико-

ристання технологій. Саме поєднання технологічної модернізації з розвитком цифрових компетенцій стає запорукою ефективного функціонування системи управлінського контролю на основі оперативного обліку.

В умовах цифрової трансформації економіки питання професійної підготовки аудиторів набуває особливої актуальності, оскільки саме вони є ключовими агентами перевірки достовірності, повноти та своєчасності облікової інформації. Проте стрімкий розвиток цифрових технологій, хмарних сервісів, аналітики великих даних та автоматизованих систем управління вимагає від аудиторів не лише знань традиційних методів перевірки, а й високого рівня цифрової компетентності. Водночас традиційна система професійної освіти часто залишається орієнтованою на класичні дисципліни, що не повною мірою відповідає викликам нової економіки. Тому постає питання: якими мають бути практичні кроки для оновлення професійної підготовки аудиторів, щоб забезпечити ефективну перевірку саме оперативної, а не лише фінансової звітності?

Передусім слід врахувати, що якість аналітичного аудиту оперативного обліку напряму залежить від вміння аудитора працювати з цифровими даними в реальному часі, розуміти логіку побудови ERP-систем, алгоритмів автоматичного збору інформації, а також методи виявлення аномалій у великих масивах даних (табл. 3). Це означає, що сучасна підготовка аудитора має включати не лише класичні дисципліни з бухгалтерського обліку та законодавства, а й міждисциплінарні напрями, зокрема основи data science, кібербезпеки, цифрової етики та інформаційного моделювання.

Однак включення таких курсів у навчальні програми потребує комплексного перегляду освітніх стандартів. З одного боку, цифрові компетентності не повинні відокремлюватися від основ професії, щоб уникнути ситуації, коли технології вивчаються ізольовано від їх застосування в аудиті. З іншого боку, сучасна практика свідчить, що саме міждисциплінарний підхід дозволяє готувати аудиторів до нових ризиків, пов'язаних з недостовірністю цифрових даних або маніпулюванням автоматизованими алгоритмами.

Очевидно, що такі напрями реформування професійної освіти аудиторів повинні супроводжуватися оновленням сертифікаційних вимог та

Таблиця 3. Напрями розвитку цифрової компетентності аудитора

№	Напрямок розвитку	Очікувані результати	Зв'язок із достовірністю оперативного обліку
1	Інтеграція дисциплін із data analytics	Уміння працювати з масивами даних, виявляти аномалії, проводити кореляційний аналіз	Виявлення відхилень у первинних облікових даних до формування звітності
2	Вивчення структури та логіки ERP-систем	Здатність розуміти маршрути даних, логіку автоматичних записів	Підвищення точності перевірки обліку в автоматизованих системах
3	Основи цифрової етики та кібербезпеки	Усвідомлення ризиків маніпулювання даними та доступу до них	Запобігання фальсифікаціям і несанкціонованим втручанням у процес обліку
4	Навички візуалізації даних (дашборди, BI-системи)	Формування наочних звітів і аналізу в режимі реального часу	Підтримка оперативного прийняття управлінських рішень на основі достовірної інформації
5	Комунікація з IT-фахівцями та розробниками систем	Здатність формулювати технічне завдання та інтерпретувати цифрову логіку даних	Полегшення перевірки достовірності даних через розуміння їх джерел і обробки

Джерело: сформовано на основі авторських досліджень.

підвищенням кваліфікації вже практикуючих фахівців. Більше того, у цифровому середовищі важливо враховувати не лише технічні знання, але й гнучкість мислення, вміння адаптуватися до нових форматів звітності та нових типів ризиків.

Реалізація запропонованих практичних змін створить підґрунтя для якісної трансформації функцій аудиту — від класичної перевірки формальної звітності до проактивного аналізу оперативної інформації, що надходить з цифрових джерел. У підсумку, розвиток цифрової компетентності аудитора перетворюється на один із ключових факторів підвищення достовірності оперативного обліку, а отже і підвищення ефективності управлінського контролю в умовах мінливої економіки.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження підтверджують, що підвищення достовірності оперативного обліку в системі управлінського контролю є неможливим без цілеспрямованого розвитку цифрової компетентності аудитора в межах спеціальності "Облік і оподаткування". Цифрова компетентність, у цьому контексті, виступає не лише технологічною навичкою, а критично важливим професійним ресурсом, який забезпечує здатність аудитора працювати з великим обсягом оперативних даних, застосовувати інструменти цифрового аудиту, виявляти аномалії, попереджувати помилки та знижувати ри-

зики викривлення інформації. Сформована модель цифрової компетентності інтегрує ключові напрями — технічну обізнаність, аналітичну грамотність, управління цифровими ризиками та етичну відповідальність у цифровому середовищі.

Практичне наповнення дослідження полягало у визначенні загроз достовірності оперативного обліку, що виникають через цифрову неграмотність фахівців, та формуванні концептуальної моделі посилення цифрової компоненти в професійній підготовці аудиторів. У рамках цієї моделі запропоновано включення до освітніх програм спеціальності "Облік і оподаткування" спеціалізованих цифрових модулів, оцінювання рівня цифрової готовності студентів, розробку симуляторів та практичних кейсів, спрямованих на аудиторський аналіз даних в умовах цифрового середовища. Перехід від теоретичного уявлення про цифрову компетентність до її операціоналізації відбувся через структурування компетентностей у вимірювані показники, здатні бути інтегрованими як в освітній процес, так і в механізми внутрішнього контролю підприємств.

Запропонований підхід сприяє гармонізації змісту освіти з актуальними потребами ринку праці, зміцненню функціональної ролі оперативного обліку в системі управлінського контролю, зниженню ризиків інформаційних втрат та маніпуляцій. Розвиток цифрової компетентності аудитора визначено як критичний чинник якості облікових рішень в умовах цифровізації, що відповідає стратегічним орієнтирам інтеграції української бухгалтерсько-аудиторської освіти у міжнародний простір. Отримані результати можуть бути використані як основа для оновлення стандартів підготовки фахівців, формування політик цифрової безпеки облікової інформації, а також для подальших досліджень у сфері цифрової трансформації аудиту та управлінського контролю.

Література:

1. West A., Buckby S. Professional judgement in accounting and Aristotelian practical wisdom. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. 2023. Vol. 36. No. 1. P. 120-145. DOI: <https://doi.org/10.1108/AAAJ-09-2020-4949>
2. Fulop M.T., Ionescu C.A., Magdas N., Stefan M.C., Topor D.I. Digital Transformation of the Accounting Profession at the Intersection of Artificial Intelligence and Ethics. *Economics — The Open Access, Open Assessment Journal*. 2025. No. 19 (1). P. 1-22. DOI: <https://doi.org/10.1515/econ-2025-0155>
3. Tirdea O.V., Maca A.I. A Bibliometric Analysis of the Concept of Professional Judgment in Accounting and Financial Auditing Versus Jurisprudence. *Proceedings of the International Conference on Business Excellence*. 2025. No. 19 (1). P. 304—318. DOI: <https://doi.org/10.2478/picbe-2025-0026>
4. Derun I. Improvement of the essence of professional judgment in accounting of Ukraine. *Technology Audit and Production Reserves*. 2017. No. 2 (4 (34)). P. 25—29. DOI: <https://doi.org/10.15587/2312-8372.2017.98277>
5. Napisah L.S., Taufikurochman C., Harto B. The Effect of Digitalization on the Sustainability of Accounting Practices in the Financial Industry. *Journal of Social Science and Business Studies*. 2024. Vol. 2 (4). P. 268—276. DOI: <https://doi.org/10.61487/jssbs.v2i4.100>
6. Ishwara P., Mekonnen N. The role of ethical climate types in professional accountants' ethical decision-making: a necessary condition analysis (NCA). *Accounting Research Journal*. 2025. No. 38 (5—6). P. 581—608. DOI: <https://doi.org/10.1108/ARJ-01-2025-0028>
7. Мулик Я. Дотримання професійної етики аудитора як запорука довіри до професії. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-27>
8. Nugrahanti T.P., Lysandra S., Ashari H. Auditor Work Environment and Professional Judgment in Audit: Evidence from Indonesia. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*. 2024. No. 18 (4). P. 220—235. DOI: <https://doi.org/10.14453/aabfj.v18i4.12>
9. Donna E., Yuniarwati Y. Professional Ethics in the Digital Era: Challenges and Implications for Indonesian Accountants. *International Journal of Applied and Scientific Research (IJASR)*. 2025. Vol. 3 (6). P. 469—474. DOI: <https://doi.org/10.59890/ijasr.v3i6.47>
10. Perez-Calderon E., Alrahamneh S.A., Milanes Montero P. Impact of artificial intelligence on auditing: An evaluation from the profession in Jordan. *Discover Sustainability*. 2025. Vol. 6. Article 251. DOI: <https://doi.org/10.1007/s43621-025-01058-3>
11. Фоміна О., Ромашко О., Семенова С. Професійна етика бухгалтерів: її особливості та проблемні аспекти дотримання етичних принципів. *Економіка та суспільство*. 2022. № 46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-42>
12. Freihat A.R., Al-Shaar I.H., Farahn A. Code of ethics for professional accountants and change the external auditor: A study of the emerging markets. *Corporate Ownership and Control*. 2021. No. 18 (3). P. 201—212. DOI: <https://doi.org/10.22495/cocv18i3art16>

13. Cho S., Vasarhelyi M.A., Sun T. (Sophia), Zhang C. (Abigail). Learning from machine learning in accounting and assurance. *Journal of Emerging Technologies in Accounting*. 2020. Vol. 17 (1). P. 1—10. DOI: <https://doi.org/10.2308/jeta-10718>

14. Nguyen L.A., Dellaportas S., Vesty G.M., Pham V.A.T., Jandug L., Tsahuridu E. The influence of organisational culture on corporate accountants' ethical judgement and ethical intention in Vietnam. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. 2022. Vol. 35. No. 2. P. 325—354. DOI: <https://doi.org/10.1108/AAAJ-05-2020-4573>

15. Baldwin A.A., Brown C.E., Trinkle B.S. Opportunities for artificial intelligence development in the accounting domain: the case for auditing. *Intelligent Systems in Accounting, Finance and Management*. 2006. Vol. 14. P. 77—86. DOI: <https://doi.org/10.1002/isaf.277>

References:

1. West, A. and Buckby, S. (2023), "Professional judgement in accounting and Aristotelian practical wisdom", *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, vol. 36, no. 1, pp. 120—145. DOI: <https://doi.org/10.1108/AAAJ-09-2020-4949>

2. Fulop, M.T., Ionescu, C.A., Magdas, N., Stefan, M.C. and Topor, D.I. (2025), "Digital transformation of the accounting profession at the intersection of artificial intelligence and ethics", *Economics — The Open Access, Open Assessment Journal*, vol. 19, no. 1, pp. 1—22. DOI: <https://doi.org/10.1515/econ-2025-0155>

3. Tirdea, O.V. and Maca, A.I. (2025), "A Bibliometric Analysis of the Concept of Professional Judgment in Accounting and Financial Auditing Versus Jurisprudence", *Proceedings of the International Conference on Business Excellence*, vol. 19, no. 1, pp. 304—318. DOI: <https://doi.org/10.2478/picbe-2025-0026>

4. Derun, I. (2017), "Improvement of the essence of professional judgment in accounting of Ukraine", *Technology Audit and Production Reserves*, vol. 2 (4 (34)), pp. 25—29. DOI: <https://doi.org/10.15587/2312-8372.2017.98277>

5. Napisah, L.S., Taufikurochman, C. and Harto, B. (2024), "The effect of digitalization on the sustainability of accounting practices in the financial industry", *Journal of Social Science and Business Studies*, vol. 2, no. 4, pp. 268—276. DOI: <https://doi.org/10.61487/jssbs.v2i4.100>

6. Ishwara, P. and Mekonnen, N. (2025), "The role of ethical climate types in professional accountants' ethical decision-making: a necessary condition analysis (NCA)", *Accounting Research Journal*, vol. 38, no. 5—6, pp. 581—608. DOI: <https://doi.org/10.1108/ARJ-01-2025-0028>

7. Mulyk, Ya. (2023), "Compliance with professional ethics of the auditor as a guarantee of trust in the profession", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-27>

8. Nugrahanti, T.P., Lysandra, S. and Ashari, H. (2024), "Auditor Work Environment and Professional Judgment in Audit: Evidence from Indonesia", *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, vol. 18, no. 4, pp. 220—235. DOI: <https://doi.org/10.14453/aabfj.v18i4.12>

9. Donna, E. and Yuniarwati, Y. (2025), "Professional ethics in the digital era: challenges and implications for Indonesian accountants", *International Journal of Applied and Scientific Research (IJASR)*, vol. 3, no. 6, pp. 469—474. DOI: <https://doi.org/10.59890/ijasr.v3i6.47>

10. Perez-Calderon, E., Alrahamneh, S.A. and Milanes Montero, P. (2025), "Impact of artificial intelligence on auditing: an evaluation from the profession in Jordan", *Discover Sustainability*, vol. 6, article 251. DOI: <https://doi.org/10.1007/s43621-025-01058-3>

11. Fomina, O., Romashko, O. and Semenova, S. (2022), "Professional ethics of accountants: its features and problematic aspects of compliance with ethical principles", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-42>

12. Freihat, A.R., Al-Shaar, I.H. and Farahn, A. (2021), "Code of ethics for professional accountants and change the external auditor: A study of the emerging markets", *Corporate Ownership and Control*, vol. 18, no. 3, pp. 201—212. DOI: <https://doi.org/10.22495/cocv18i3art16>

13. Cho, S., Vasarhelyi, M.A., Sun, T. (Sophia) and Zhang, C. (Abigail). (2020), "Learning from machine learning in accounting and assurance", *Journal of Emerging Technologies in Accounting*, vol. 17, no. 1, pp. 1—10. DOI: <https://doi.org/10.2308/jeta-10718>

14. Nguyen, L.A., Dellaportas, S., Vesty, G.M., Pham, V.A.T., Jandug, L. and Tsahuridu, E. (2022), "The influence of organisational culture on corporate accountants' ethical judgement and ethical intention in Vietnam", *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, vol. 35, no. 2, pp. 325—354. DOI: <https://doi.org/10.1108/AAAJ-05-2020-4573>

15. Baldwin, A.A., Brown, C.E. and Trinkle, B.S. (2006), "Opportunities for artificial intelligence development in the accounting domain: the case for auditing", *Intelligent Systems in Accounting, Finance and Management*, vol. 14, pp. 77—86. DOI: <https://doi.org/10.1002/isaf.277>

Стаття надійшла до редакції 05.12.2025 р.